

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра української філології

Курсова робота на тему:

**«ФРАЗЕОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА ТА ЇЇ ВИВЧЕННЯ В ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ»**

студентки групи СОукр 20-19
педагогічного факультету романо-германської
та української філології
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01 Українська мова і література,
освітньої програми Українська мова і література,
англійська мова, зарубіжна література
Курбатової Каріни Ігорівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Заскалета В. П.

Кількість балів _____
Національна шкала _____
Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії: _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)
_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Поняття про фразеологію як розділ мовознавства	6
1.2. Проблема визначення фразеологічної одиниці. Підходи до класифікації фразеологізмів та їх основні риси	9
1.3. Методичні рекомендації щодо вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти	12
1.4. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	19
2.1. Роль фразеології у формуванні ключових компетентностей учнів	19
2.2. Комплекс вправ та завдань для вивчення фразеології в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання.....	21
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30

ВСТУП

Актуальність дослідження. Становлення фразеології як розділу мовознавства пов'язане з дослідженнями мовознавців «Ф. Буслаєва, М. Ломоносова, О. Потебні, І. Срезневського, П. Фортунатова, О. Шахматова, зокрема ґрунтовним вивченням синтаксичної природи словосполучень, а також висвітлення стилістико-семантичних особливостей стійких комплексів слів». Фразеологію як самостійний розділ лексикології вперше виділив Ш. Баллі. Однак передумови теорії фразеології закладені у працях О. Потебні, І. Срезневського, Ф. Фортунатова, О. Шахматова та інших дослідників.

Актуальність теми дослідження виявляється в контексті сучасної освітньої парадигми, яка базується на інтерактивності, інноваційності та активному залученні учнів до навчального процесу. З урахуванням того, що знання фразеології є важливим компонентом мовної компетенції, вивчення цієї теми є важливою складовою навчального процесу з мови в середній освіті. Уміння використовувати фразеологізми в мовленні є важливим елементом формування комунікативної компетенції учнів.

З огляду на сучасні технології та зміни у форматі навчання, освітній процес у школах значно змінився. У зв'язку з поширенням епідемії ковід-19 та збройною агресією РФ проти України відбувся перехід до дистанційного навчання, що вимагає зміни підходів до навчального процесу та використання нових методик навчання. У таких умовах вивчення фразеології та методики її вивчення набуває ще більшої актуальності.

Під час дистанційного навчання особливо важливо розвивати учнівську самостійність, творчість та інноваційність, що забезпечить їх готовність до різних життєвих ситуацій. Дослідження методики вивчення фразеології в умовах дистанційного навчання може стати ефективним інструментом для розвитку важливих навичок та вмій учнів.

Об'єкт дослідження – тема фразеології на уроках української мови в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання.

Предмет дослідження – методи вивчення фразеології на уроках української мови в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання

Мета дослідження – дослідити методику вивчення фразеології «в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання».

Для реалізації зазначеної мети передбачається розв'язання таких **завдань**:

- вказати на особливості фразеології як розділу мовознавства, зазначивши підходи до класифікації фразеологізмів та їх основні риси;
- зреферувати науково-теоретичну літературу щодо методики викладання фразеології в закладі загальної середньої освіти;
- вказати на особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання;
- визначити роль фразеології у формуванні ключових компетентностей учнів;
- подати комплекс вправ та завдань для вивчення фразеології в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження. У роботі застосовано такі методи: *описово-аналітичний*, що дало змогу систематизувати та узагальнити написане попередниками; методи *узагальнення передового педагогічного досвіду; систематизація; узагальнення; педагогічне спостереження*.

Інформаційною основою дослідження є теоретичні й історико-літературні праці Авксентьєва Л., Альохіної Н., Власенко Л., Тригуб І., Оліник І., Костіва О., Кочергана М., Куковської В., Лапінської І., Пономарьової К. та інших науковців.

Ступінь розв'язання проблеми в дослідженні та практичне значення отриманих результатів. Напрацьований матеріал може використовуватися у семінарах, факультативах, присвячених дослідженню методики викладання української мови (зокрема, теми фразеології) в закладі загальної середньої

освіти. Окрім того, матеріал може бути корисним для вчителів під час підготовки та проведення уроків з теми фразеології. Робота може бути основою для нових ґрунтовних досліджень щодо методики викладання фразеології в закладі загальної середньої освіти.

Обсяг і структура курсової роботи зумовлені її метою і завданням. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури. Обсяг роботи становить 28 сторінок основного тексту та 3 сторінки списку використаної літератури (19 позицій).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття про фразеологію як розділ мовознавства

Дослідження фразеології дає можливість не лише проаналізувати сутність та устрій фразеологічних одиниць, а й дослідити їх історію, дійти висновків про те, на основі яких образів вони будувалися, наблизитися до розуміння національно-культурних особливостей людей, які використовують фразеологізми у своєму мовленні, а також отримати уявлення про особливості менталітету людей певного народу. Фразеологія і сьогодні привертає увагу вчених і, незважаючи на значну теоретичну наукову базу, має широкі перспективи для майбутнього дослідження різних аспектів цього розділу мовознавства.

«Фразеологія (від гр. *phrasis* «вираз, зворот» і *logos* «слово, вчення») визначається мовознавцями як сукупність фразеологізмів певної мови (у вузькому розумінні – лише ідіоми та стійкі сполучення слів), або ж як розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови (у широкому розумінні – ідіоми, фразеологічні сполучення, прислів'я, приказки, крилаті вислови тощо)» [Кочерган, с. 290]. Ще у XIX ст. «О. Потебня звернув увагу на характер стійких зворотів, їх «внутрішню форму», вивчав їх значення, чим і заклав передумови розвитку фразеології» [Куковська].

Фразеологія вивчає структуру фразеологізмів, їхнє походження, етимологію, семантику та функціонування в мові. Вона також досліджує взаємозв'язок фразеології з іншими розділами мовознавства, такими як лексикологія, граматики, семантика, стилістика тощо.

На сьогодні однозначної дефініції фразеологічних одиниць немає. Трактатування сутності фразеологізму залежить від обраної концепції. Найбільш поширеними концепціями фразеологізму в сучасній фразеології як відзначають, Ю. Солодуб і Ф. Альбрехт, є концепція відтворюваності та семантична концепція. З погляду концепції відтворюваності, фразеологізм

розуміють як будь-яке стійке і відтворюване у мові як єдине ціле поєднання слів. В. Виноградов під фразеологізмами розумів «стійкі комплекси» слів і протиставляв їх вільним словосполученням. На відміну від останніх фразеологізми не генеруються, а лише відтворюються в мові [Виноградов]. Під стійкістю розуміється злиття компонентного складу та семантична цілісність.

Семантична концепція розглядає фразеологізми вужче, ніж концепція відтворюваності. Згідно з семантичною концепцією, до фразеологізмів належать лише фразеологічні зрощення та фразеологічні єдності. Фразеологічні поєднання та фразеологічні вирази (паремії) фразеологізми в себе не включають. З позицій семантичної концепції фразеологізм – це таке семантично неподільне поєднання слів, цілісне значення якого сформовано з урахуванням трактування переосмислення словесного комплексу-прототипу, тобто базового вільного словосполучення.

В сучасному мовознавстві існує «два напрями досліджень фразеологічних одиниць. Прихильники першого напрямку вважають, що фразеологізм – це одиниця мови, яка складається зі слів, тобто за своєю природою є словосполученням. Одні вчені висловлюють думку, що об'єктом фразеології є всі реально можливі в даній мові конкретні словосполучення, незалежно від якісних відмінностей між ними» [Власенко (1), с. 11]. Відповідно, фразеологія охоплює всі поєднання лексем, що є в даній мові, зокрема і так звані «вільні» словосполучення.

Інші науковці об'єктом фразеології в межах цього напрямку визнають лише деякі розряди і групи словосполучень. «Залежно від того, які ознаки беруться до уваги під час виділення таких словосполучень, і визначається склад цих одиниць у мові. Такі словосполучення і можуть бути названі фразеологізмами. В обох випадках характер фразеології, як і лексемний характер компонентів, не ставиться під сумнів. Фразеологізм дослідники пропонують розглядати як контамінацію ознак слова і словосполучення,

підкреслюється омонімічність фразеологізму і співвідносного з ним за структурою словосполучення» [Галич, с. 26].

Прихильники іншого напрямку вважають, що фразеологізм – це не словосполучення (ні за формою, ні за змістом), а одиниця мови, яка складається не зі слів. Об'єктом фразеології, на переконання науковців, «є висловлювання, які лише генетично суть словосполучення. Вони розкладені лише етимологічно, тобто поза системою сучасної мови, в історичному плані. Основним у вивченні фразеологізму вважається не смислова і формальна характеристика компонентів, що його утворюють, і не зв'язків між компонентами, а самого фразеологізму загалом як одиниці мови, що має певну форму, зміст і особливості вживання в мові» [Власенко, с. 11].

Окрім того, важливим елементом у фразеології є національна та культурна специфіка, оскільки часто фразеологізми сягають корінням історії, міфів, легенд та фольклору. Також фразеологія досліджує використання фразеологізмів в художній літературі, журналістиці, публіцистиці та інших сферах мовленнєвої діяльності.

Отже, «фразеологізм – це стійке поєднання слів з ускладненою семантикою, яке не утворюється за структурно-семантичними моделями змінних сполучень, що його утворюють» [Кунін, с. 5]. Тобто фразеологізмами називаємо сталі вирази чи поєднання слів, які входять у склад мови і мовлення в готовому вигляді. Їх окремі лексеми не можуть уживатися окремо, не втрачаючи значення, яке відображається фразеологічним компонентом цілісно. Фразеологізми можуть бути як словосполученнями, так і реченнями. Вони є важливою складовою частиною мовного фонду і використовуються для вираження різноманітних емоцій та оцінок у комунікації.

1.2. Проблема визначення фразеологічної одиниці. Підходи до класифікації фразеологізмів та їх основні риси

Фразеологізми – це стійкі поєднання слів, властиві тільки окремій мові, значення яких не визначається значенням слів, що входять до структури таких поєднань [Виноградов (2)]. Із цього визначення закономірно випливає теза про те, що переклад фразеологічних одиниць на іншу мову є неможливим без втрати їх основного значення, тому вони належать до безеквівалентної лексики (такої, що не має відповідників в інших мовах і відтворює національні та ментальні риси окремого народу).

В. Ужченко у передмові до фразеологічного словника української мови зауважує, що «фразеологізми поряд з лексикою найбільш повно, безпосередньо – і в той же час образно – відображають матеріальне й духовне життя народу. Вони несуть не тільки предметну, а й естетичну інформацію: пробуджують уяву, викликають переживання в слухачів (мовців), прикрашають мову, передають її дух. Під фразеологізмом розуміють семантично цілісні, відносно стійкі (з допуском варіантності), відтворювані й експресивні одиниці мови, організовані за моделлю словосполучення (сполучення слів) або речення» [Ужченко, с. 3].

Розроблення наукових основ класифікації фразеологізмів пов'язане з діяльністю таких відомих лінгвістів, як Ш. Баллі, Л. Булаховський, Б. Ларін, М. Удовиченко, О. Кукін, Н. Амосова та інших науковців. На сьогодні існує чимало класифікаційних схем, більшість із яких містить від двох до чотирьох типів одиниць. Тому варто розглянути найважливіші класифікації фразеологічних одиниць.

У своїй роботі «Основні поняття фразеології як лінгвістичної дисципліни» В. Виноградов намітив деякі проблеми дослідження фразеологічних одиниць у семантичному аспекті [Виноградов (2)]. Дослідник виділяв три типи фразеологічних одиниць:

- 1) «Фразеологічні зрощення, або ідіоми – невмотивовані одиниці, що виступають як еквіваленти слів». Вони є неподільними, а їх значення не залежить від лексичного значення окремих компонентів, що входять до їх структури.
- 2) «Фразеологічні єдності – мотивовані одиниці з єдиним цілісним значенням, що виникає зі злиття значень лексичних компонентів». У таких сполученнях зберігся принцип семантичної окремоті компонентів, натяк на вмотивованість загального лексичного значення.
- 3) «Фразеологічні сполучення – обороти, у яких в одного з компонентів спостерігається фразеологічно пов'язане значення, що проявляється лише у зв'язку з чітко визначеним колом понять та їх словесних позначень» [Виноградов (1), 22].

Типологічна класифікація є різновидом семантичної класифікації. «Спробу такої систематизації сполучень слів зробили з позиції загальної фразеології М. Копиленко і З. Попова». В основі класифікації лежить ідіоматичність, а також враховується стійкість фразеологічних сполучень. Зокрема під ідіоматичністю розуміється «семантичне зрушення лексем у сполученнях, що можуть оцінюватися різним ступенем стійкості від найнижчого (нульового) до найвищого, що приймається за одиницю. Під стійкістю вони розуміють передбаченість елементів». Типи фразеологічних єдностей, відповідно до типології М. Копиленка та З. Попової, розрізняються за кількістю та різновидом типів сем. За кількістю сем розрізняють дволексемні і трилексемні фразеосполучення [Теоретичні основи фразеології, с. 89-90].

Генетична класифікація «передбачає групування фразеологізмів за джерелами походження. З її допомогою можна простежити етапні моменти формування літературної мови. У цій класифікації виділяють:

1. біблійні звороти;
2. запозичення з інших мов;

3. крилаті слова;

4. прислів'я та приказки тощо» [Теоретичні основи фразеології, с. 98].

«Функціонально-стильова класифікація. Така систематизація передбачає визначення належності фразеологічних одиниць до певних функціональних стилів літературної мови: офіційно-ділового, публіцистичного, наукового та художньо-белетристичного. Нечіткість граней між стилями зумовлює і нечіткість меж між самими фразеологізмами» [Теоретичні основи фразеології, с. 99].

Л. Г. Авксентьев зазначає, що, «враховуючи структурно-семантичну цілісність фразеологічних одиниць та їх диференційні ознаки, ми можемо розмежувати дві групи фразем:

1. Фразеологічні одиниці-ідіоми, що охоплюють фразеологічні зрощення і фразеологічні єдності та характеризуються семантичною цілісністю, нерозкладністю, здатністю за своїм значенням співвідноситися з окремими словами; їх компонентний склад характеризується сталістю та стійкістю.

2. Фразеологічні сполучення, які у семантичному плані становлять собою відносно подільні аналітичні сполуки, які характеризуються самостійністю компонентів» [Авксентьев, с. 47–48].

Для фразеологічних одиниць характерними є такі риси як образність, емоційне та стилістичне забарвлення. В. Плотников, досліджуючи особливості фразеологічних одиниць, запропонував кілька ознак, які визначають ступінь фразеологічності словосполучень. До них дослідник відносить «такі характеристики як:

- ідіоматичність;
- дослівна неперекладність на інші мови;
- наявність компонентів з утраченим лексичним значенням або із застарілою граматичною формою;
- граматична категоріальність;
- невмотивованість значення;

- незмінність граматичної форми;
- синтаксична немодельованість;
- відсутність варіантності;
- неможливість вставити в середину виразу якесь слово;
- неможливість синтаксичних перетворень» [Кочерган, с. 292-293].

1.3. Методичні рекомендації щодо вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти

Проблема реалізації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти є досить актуальною. У той же час явище освіти багатоаспектне та складне, оскільки включає чимало додаткових аспектів. Методика викладання є складною проблемою сучасної педагогіки та невід'ємною складовою якісного освітнього процесу.

У педагогічній науці слово «методика» є багатозначним та найчастіше вживається у трьох різних значеннях. У першому значенні методику розглядають як педагогічну науку, що досліджує закономірності навчання в цілому, встановлює нормативні вимоги до навчальної діяльності викладача та пізнавальної діяльності учня. У вужчому значенні під методикою розуміють вивчення форм, методів, прийомів навчання. Окрім того, методику вивчають як наукову дисципліну, «яка досліджує навчання іноземній мові і культурі в ході взаємодії всіх суб'єктів цього процесу між собою та з мовою як об'єктом навчання» [Конспект лекцій, с. 8].

«Методична наука досить тісно пов'язана з безпосередньою організацією навчального процесу і, відповідно, з його основними структурними та змістовими компонентами. Будь-який процес, що має освітню мету, є процесом спільної діяльності педагога та здобувача освіти, та ґрунтується на їх безпосередній взаємодії. При цьому педагог має на меті передачу особистого досвіду, а здобувач освіти є тим, хто цей досвід засвоює.

Задля ефективної організації навчання, у цій діяльності мають брати активну участь обидві сторони. Однак кожна зі сторін має свої цілі, задачі та завдання:

- педагог здійснює навчаючі дії, спрямовуючи навчальні дії учнів;
- педагог мотивує навчальну діяльність учнів, спонукає їх до навчання;
- педагог організує навчальні дії у такий спосіб, щоб вони давали максимальний ефект. Ця організація проходить на рівні дій кожного окремого учня або студента;
- педагог дає здобувачам освіти матеріал для засвоєння та орієнтири для їх навчальної діяльності;
- педагог здійснює контроль за ефективністю засвоєння» [Методика викладання. Ніколаєва].

Одним із викликів 2022/2023 навчального року є якість надання освітніх послуг в умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією. Як влучно зазначають Н. Голуб та О. Горошкіна, «об'єктивна потреба в застосуванні нового педагогічного досвіду (дистанційного навчання) зумовила розроблення вправ для набуття в учнів навичок самостійного й командного виконання навчальних вправ, а також вправ для поточного й підсумкового контролю освітніх результатів» [Голуб].

«У навчальній програмі української мови традиційно виділяють чотири змістові лінії: мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну:

1. У мовній змістовій лінії подано перелік питань, обов'язкових для засвоєння теорії мови, що сприятиме формуванню системних знань про мову й на їхній основі життєво важливих умінь.
2. Мовленнєва лінія, зміст якої необхідно відображати на кожному уроці, повинна забезпечувати формування комунікативних умінь і навичок. Мовленнєва змістова лінія містить обов'язкові та рекомендовані види робіт.
3. Основне завдання соціокультурної змістової лінії – через теми обов'язкових та рекомендованих робіт сприяти моральному,

патріотичному, екологічному вихованню учнів, формуванню їхнього світогляду та становленню духовно багатого мовної особистості.

4. Діяльна змістова лінія має суто процесуальний характер і реалізується через систему вправ і завдань комплексного характеру» [Костів].

«За підсумками вивчення кожного розділу доцільно проводити різні види тематичних робіт для поточної діагностики (формуального оцінювання навчальних досягнень учнів). З цією метою можна застосовувати тестові завдання (для перевірки знаннєвого компонента), творчі роботи (написання есе, складання текстів різних жанрів, опрацьованих на уроках тощо), диктанти (для перевірки сформованості орфографічних, пунктуаційних умінь і навичок та здатності учнів/учениць сприймати тексти на слух). Кількість і види таких робіт на семестр учитель планує самостійно» [Голуб].

До основних методичних рекомендацій щодо вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти відносимо такі:

1. Починати знайомство з фразеологізмами з їхньої семантики та контекстуального вживання в мовленні. Вивчення структури фразеологізмів може бути викладеною пізніше.
2. Використовувати сучасні методи навчання, такі як інтерактивні технології та комп'ютерні програми.
3. Вивчення фразеологізмів можна поєднувати з іншими темами, що вивчаються на як уроках української мови, так і на інших уроках у школі, забезпечуючи міжпредметний та внутрішньопредметний зв'язок.
4. Для підвищення рівня засвоєння фразеологізмів можна використовувати метод порівняльного аналізу. Учні можуть порівнювати фразеологізми української мови з фразеологізмами інших мов.
5. Рекомендується проводити різнорівневу роботу з учнями, пристосовуючи завдання до їхніх індивідуальних можливостей. Важливо розробляти такі завдання, що вимагають від учнів різних рівнів засвоєння матеріалу.

6. Варто використовувати підручники та додаткову літературу, які містять фразеологізми. Наприклад, тексти художньої літератури.
7. Важливим є забезпечення практичної роботи з фразеологією під час позакласних заходів, які можуть бути присвячені темі «Фразеологізми в народній мові», «Відомі фразеологізми в українській літературі», «Фразеологізми в мові ЗМІ» тощо.
8. Рекомендується використовувати різноманітні методи оцінювання, які дають змогу перевірити рівень засвоєння фразеологізмів учнями.
9. Вчителі мають забезпечити взаємодію з учнями під час вивчення фразеології, сприяючи їхній активній участі в процесі навчання. Можна проводити групові та індивідуальні заняття, включаючи дискусії та дебати.
10. Важливо надавати учням можливість використовувати власний досвід та знання про фразеологізми, які вони вживають у розмовному мовленні. Це допоможе збільшити їхній інтерес до вивчення та розуміння фразеологізмів.

Загальною метою вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти є розвиток мовленнєвої компетенції учнів, збагачення їхнього лексичного запасу та навичок використання мови у різних життєвих ситуаціях.

1.4. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання

Проблема організації дистанційного навчання існує досить давно, однак в останні роки, зважаючи на умови, у яких опиняється наша країна, це питання стало надзвичайно актуальним. Дистанційне навчання, як і будь-який багатоаспектний процес, має свої переваги та недоліки. Основною перевагою такого навчання є його доступність, а недоліки пов'язуються із неможливістю

встановлення контакту зі співрозмовником для налагодження емоційної та інтелектуальної взаємодії.

«Дистанційне навчання як освітній процес забезпечує можливість взаємодії викладача та того, хто навчається, на відстані із застосуванням сучасних технологій. Визначальним фактором у такому навчанні є врахування соціологічних характеристик учня та охоплення груп населення, для яких з тих чи інших причин очне навчання є проблематичним: жителі віддалених районів, військові, люди з обмеженими фізичними можливостями та ін. При цьому дистанційне навчання включає три основні аспекти: 1) можливість навчання незалежно від географічного розташування; 2) визначення темпу навчання; 3) можливість встановлювати свій навчальний план» [Bandeira, с. 15].

Складнощі в організації такого навчання виникають не лише й педагогів, а й в учнів, студентів та батьків. Передусім вони пов'язані з технологічними, соціальними, особистісними факторами. До технологічних відносимо недостатню обізнаність педагога в сучасних комп'ютерних технологіях. Інколи вчителі та викладачі старшого покоління зустрічаються з проблемою відсутності знань у тому, які можливості відкриває перед ними дистанційне навчання. Задля вирішення цієї проблеми організовується численні курси, вебінари, семінари, метою яких є навчання педагогів володінню комп'ютерними технологіями задля ефективної організації освітнього процесу. Учні дуже рідко зустрічаються з подібною проблемою, оскільки сучасна молодь досить вправно та регулярно користується комп'ютером та різноманітними гаджетами й девайсами. Дуже важливим фактором тут є вмотивованість самого педагога до роботи над собою, засвоєння нових для себе знань та вирішення нових викликів.

«До цієї групи також відносимо проблеми, пов'язані з відключенням світла та інтернету. Тут варто зазначити, що інколи учні або студенти можуть виправдовувати свою відсутність на уроці або несвоєчасне виконання завдання цією причиною безпідставно. Тому педагог має організувати свою

діяльність так, аби всі знаходилися в рівних умовах та мали змогу відпрацювати якесь заняття або завдання з той час, коли учень або студент не мав можливості вийти на зв'язок».

Соціальні проблеми у процесі дистанційного навчання дуже «тісно пов'язані і з особистісними (внутрішніми). Зокрема, це стосується страху публічного виступу та необ'єктивної критики, наявності внутрішніх бар'єрів, що перешкоджають вільному висловленню думок та, власне, спілкуванню. Складністю дистанційного навчання є не тільки стимулювання учнів до внутрішньої роботи, а й можливість розгортання діалогу, який дозволяє учням висловлювати найрізноманітніші пропозиції. Основна мета комунікації полягає в залученні та мотивації учасників до навчання» [Організація, с. 12].

Важливим складником освітнього процесу є мотивація до навчання. Особливо актуальною ця проблема є у контексті дистанційного навчання, оскільки рано чи пізно перед учнями та студентами виникає проблема недостатньої мотивації виконувати роботу якісно та ефективно. Умови дистанційного навчання створюють середовище, за якого здобувачі освіти можуть часто відволікатись від освітнього процесу в синхронному режимі або ж постійно відкладати виконання завдань в асинхронному режимі. Тому перед педагогом тут стоїть дуже складне завдання – знайти такі форми та способи навчання, аби якомога ефективніше мотивувати учнів чи студентів до роботи.

«Навчальна мотивація визначається як окремий вид мотивації, включений у навчальну діяльність. У більш широкому значенні мотивація навчання може бути розглянута як загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, до активного освоєння змісту освіти. Як і будь-який інший вид мотивації, вона системна і характеризується насамперед спрямованістю, стійкістю та динамікою».

Як влучно зауважує І. Лапінська, «поняття мотивації включає усі види спонукань діяльності: мотиви, потреби, інтереси, прагнення, цілі, потяги, ідеали і т. д., які безпосередньо визначають спрямованість діяльності

людини». Окрім того, що мотивація – це те, що людина сприймає усвідомлено, вона також включає в себе такі компоненти, що діють на рівні підсвідомості, тобто на рефлексорному рівні [Лапінська, с. 202].

«Навіть за відсутності очної взаємодії між викладачем і студентом, учителем і учням дистанційного навчання може бути дійсно цікавим і ефективним та при цьому зберігати свою найважливішу перевагу – доступність. Проте багато залежить від самого викладача і його зацікавленості, від готовності передавати знання і досвід учням з використанням дистанційних технологій, від прагнення педагога до постійного саморозвитку та роботи над собою, а також від готовності при цьому використовувати різноманітні інструменти та методи викладання. У сукупності всі ці фактори можуть у тій чи іншій мірі компенсувати відсутність очної взаємодії, але за умови, що самі студенти будуть достатньо мотивованими до навчання».

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Роль фразеології у формуванні ключових компетентностей учнів

Фразеологія – це той пласт лексики, в якому народ засобами мови відображає свою національну самосвідомість, культуру, напрацьовану віками мудрість та життєву філософію. Вона віддзеркалює етнографічні, історичні та побутові факти, дані про духовний розвиток суспільства, якому належить мова.

У зв'язку з цим при навчанні фразеології в школі вчитель повинен не тільки володіти мовознавчим матеріалом, а й знати історію та етнографію народу, вміти вводити фразеологічні одиниці в мову учнів, щоб сформувати у них навички використання фразеологізмів у мовлення. При навчанні фразеології необхідно звернути увагу учнів на особливості філософії, історії, культури та менталітету українського народу.

Вивчення фразеології може відіграти важливу роль у формуванні ключових компетентностей учнів. Однією з головних компетентностей, що формується в учнів піз час вивчення цього розділу є комунікативна компетентність: вивчення фразеології допомагає учням розуміти та використовувати в мовленні фразеологічні звороти, які є невід'ємною частиною розмовного мовлення. Це розвиває їхні здібності до ефективного спілкування та взаєморозуміння.

Серед «основних комунікативних умінь, що відіграють важливу роль в особистісному розвитку людини, К. Пономарьова виділяє уміння спілкуватися, слухати і чути партнера, співпрацювати, вільно, чітко і зрозуміло висловлювати свою точку зору, відстоювати власну позицію, аргументовано переконувати інших, бути толерантним до різних думок» [Пономарьова, с. 4]. «До цього переліку відносимо також уміння розподіляти свою увагу, уміння соціальної перцепції (сприймати та розуміти внутрішній

стан партнера за зовнішніми ознаками), уміння здійснювати прогнозування реакції партнера за спілкуванням, уміння керувати своєю поведінкою в спілкуванні» [Альохіна].

Комунікативна компетенція передбачає оволодіння всіма видами мовної діяльності та основами культури усної та письмовій мові, базовими вміннями та навичками використання мови в життєво важливих для цього віку сферах та ситуаціях спілкування. Вивчення фразеології може значно покращити комунікативну компетентність учнів, оскільки фразеологізми є не тільки елементом мовлення, але й культурно-історичним явищем, та містять в собі багато інформації про традиції, звичаї, вірування та інші аспекти життя народу.

Вивчення фразеології може сприяти розвитку комунікативної компетентності через розширення словникового запасу, оскільки вивчення фразеологізмів допомагає учням збільшити свій словниковий запас, що позитивно впливає на здатність виражати свої думки та ідеї за допомогою більш точних слів і виразів. Учні можуть вчитися застосовувати фразеологізми у спілкуванні з іншими, а активна мовленнєва практика може забезпечити формування необхідних комунікативних навичок учнів.

Саме тому поруч із розвитком комунікативної компетентності, розвиваються також і мовленнєві навички учнів. Зокрема, використання фразеологізмів на уроках української мови сприяє розвитку навичок усного та писемного мовлення, у тому числі уміння правильно вживати вислови, аргументувати свою думку та вести діалог.

У багатоаспектному та глибокому вивченні фразеології невід'ємним елементом є також літературна компетентність: фразеологічні звороти є складовою частиною літературної мови, а їх вивчення допомагає учням збагачувати свій лексичний запас та краще розуміти літературні твори.

Вивчення фразеології також сприяє формуванню культурної та цифрової компетентності. З одного боку, чимало фразеологічних зворотів відображають національну культуру та традиції, а їх вивчення може допомогти учням краще

зрозуміти культурні особливості свого народу та інших країн. А з іншого – учні можуть набувати цифрових навичок, виконуючи завдання з використанням фразеологізмів із застосуванням комп'ютерних технологій.

Окрім того, вивчення фразеології сприяє розвитку критичного мислення учнів, оскільки вимагає від них аналітичного мислення та вміння розуміти значення фразеологічних зворотів в конкретних контекстах.

Таким чином, вивчення фразеології може сприяти формуванню ключових компетентностей учнів, що забезпечує їх підготовку до успішного життя в сучасному світі. Окрім того, вивчення фразеології може бути цікавим процесом для учнів, оскільки воно дозволяє їм дізнаватись більше про культуру та історію своєї країни, а також про культури та традиції інших народів.

2.2. Комплекс вправ та завдань для вивчення фразеології в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання

В умовах дистанційного навчання вивчення фразеології може бути ефективним, оскільки педагог має можливість організувати освітній процес у такий спосіб, аби забезпечити якісну мовну освіту учнів. Для досягнення цієї мети викладачеві необхідно мати належну методичну підготовку та використовувати ефективні методи навчання.

«Одним з ефективних методів є використання онлайн-ресурсів та електронних підручників, які дозволяють учням самостійно вивчати матеріал з даної теми. Також доцільно проводити онлайн-консультації з учнями, під час яких можна відповідати на запитання, пояснювати складні моменти та проводити дискусії на тему. При цьому, використовувати інтернет-ресурси можна як під час синхронного, так і асинхронного навчання».

Передусім необхідно обрати онлайн-платформу, на якій можливо було б організувати онлайн-уроки з учнями, викладати для них завдання та корисні матеріали, а також отримувати від школярів зворотній зв'язок у вигляді

виконання завдань, коментарів тощо. Найзручнішими платформами на сьогодні вважаємо Гугл клас та Мудл, оскільки вони відкривають чимало можливостей взаємодії з учнями та уможливають якісну організацію освітнього процесу.

«Для ефективного засвоєння знань про фразеологію доцільно використовувати різноманітні вправи та завдання, які дозволяють учням практикувати свої знання та навички». Зокрема, можна запропонувати учням виконання текстів з пропущеними фразеологічними одиницями, де треба з довідки вставити найдоречніший за змістом фразеологізм. Для цього учитель має дібрати текст з художньої або методичної літератури або ж вигадати його самостійно.

Окрім цього, доцільно залучати учнів до дослідницької діяльності, пропонуючи їм самостійно знаходити в текстах фразеологізми та аналізувати їхню структуру та семантику. Такий підхід сприяє активізації мисленнєвих процесів учнів та розвиває їхні аналітичні навички. Наприклад: *«У тексті художньої літератури знайдіть 6 речень із фразеологізмами. Проаналізувавши контекст, поясніть їх значення».*

Онлайн-платформа YouTube також може бути корисною при вивченні української мови. Зокрема, учитель може знайти відео будь-якої тематики (або запропонувати знайти відео дітям), у яких би траплялися випадки вживання фразеологізмів: *«Перегляньте відео та виявіть випадки вживання фразеологізмів. Запишіть речення речення з цими фразеологізмами та поясніть значення фразеологічної одиниці».* Такі завдання активізують сприйняття мови на слух, дозволяють простежити інтонацію при розділових знаках та активізують увагу учня. «Такі завдання можна організовувати у асинхронному режимі, аби кожен учень мав можливість прослухати текст стільки, скільки йому потрібно та виконати завдання якомога ефективніше».

Цікавим завданням також є прослуховування художніх творів з метою пошуку в них прикладів використання фразеологізмів. Подібні завдання не лише сприяють кращому засвоєнню знань з мови, а й зумовлюють

міжпредметний зв'язок мови з літературою, що розширює знання учнів та сприяє розвитку їх здібностей. Пошук фразеологізмів може відбуватися не лише в текстах літератури, а й в публіцистичних статтях. Це дозволить учням зрозуміти те, що фразеологізми можна вживати в сучасному контексті та використовувати їх в розмовному мовленні. Наприклад: *«Прочитайте статтю з онлайн-сайту газети «Дзеркало тижня» та поясніть значення використаного в заголовку фразеологізму. Спробуйте сформулювати мету вживання автором конкретної фразеологічної одиниці».*

Невід'ємним елементом при вивченні фразеології є актуалізація знань про синоніми та антоніми. Учням можна запропонувати знайти антонімічні та синонімічні пари до певних фразеологізмів, пояснити відтінки значень кожного з них. Подібні завдання в умовах дистанційного навчання можна створювати за допомогою онлайн-платформи «Learning Apps, що відкриває перед педагогом чимало можливостей використання або створення різноманітних вправ на засвоєння знань. Такі завдання прості у виконанні, їх можна використовувати як для групової або індивідуальної роботи в синхронному режимі, так і для роботи в асинхронному режимі. На платформі є різні шаблони вправ, які допоможуть учителю в актуалізації або засвоєнні знань».

Для ефективного вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти, важливо застосовувати різноманітні методи та прийоми. До таких методів відносимо:

1. Контекстне вивчення: учням пропонуються тексти або речення з фразеологічними зворотами, які потрібно розібрати за допомогою контексту. Це допомагає учням зрозуміти значення фразеологічних зворотів у конкретних ситуаціях та контекстах.
2. Асоціативний метод: учні називають асоціації до фразеологічного звороту та пояснюють їх. Наприклад, до фразеологізму «пускати в хід» можуть бути асоціації з механізмами, рухом, енергією тощо.

3. Ігрова форма роботи. Наприклад, гра «Відгадай фразеологізм»: учні мають відгадати фразеологічний зворот, використовуючи проілюстровану учителем асоціацію або контекст.
4. Робота зі словником: учні вивчають фразеологічні звороти за допомогою словника та складають речення з їх використанням.
5. Рольова гра: учні використовують фразеологічні звороти в рольових ситуаціях, наприклад, відтворюють діалог на будь-яку тематику тощо.

Кожне з запропонованих вище завдань повинно також мати етап обговорення та пояснення учителем правильності або неправильності виконання роботи учнем. У період дистанційного навчання деякі завдання педагог може оцінювати без широкого пояснення, однак деякі завдання потребують обговорення та обміну досвідом між учнями та учителем. Як правило, це стосується творчих та дослідницьких завдань (наприклад, пошук випадків використання фразеологізмів у художній літературі або в мовленні людей). У процесі обговорення теми або завдань уроку учні активно розвивають комунікативні, мовленнєві та мовні здібності, що сприяє формуванню важливих життєвих навичок.

ВИСНОВКИ

У першому, теоретичному, розділі курсової роботи ми вказали на особливості фразеології як розділу мовознавства, зазначивши підходи до класифікації фразеологізмів та їх основні риси; зреферували науково-теоретичну літературу щодо методики викладання фразеології в закладі загальної середньої освіти; а також вказали на особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання.

Тож дійшли висновку про те, що дослідження фразеології дає можливість не лише проаналізувати сутність та устрій фразеологічних одиниць, а й дослідити їх історію, з'ясувати, на основі яких образів вони будувалися, наблизитися до розуміння національно-культурних особливостей людей, які використовують фразеологізми у своєму мовленні, а також отримати уявлення про особливості менталітету людей певного народу.

Фразеологізмами називаємо сталі вирази чи поєднання слів, які входять у склад мови і мовлення в готовому вигляді. Їх окремі лексеми не можуть вживатися окремо, не втрачаючи значення, яке відображається фразеологічним компонентом цілісно. Фразеологізми можуть бути як словосполученнями, так і реченнями. Вони є важливою частиною мовного фонду і використовуються для вираження різноманітних емоцій та оцінок у комунікації.

Нині відомо чимало класифікацій фразеологічних одиниць, більшість із яких містить від двох до чотирьох типів одиниць. Для фразеологічних одиниць характерними є такі риси як образність, емоційне та стилістичне забарвлення.

Окрім того, вони характеризуються такими ознаками як ідіоматичність, дослівна неперекладність на інші мови, наявність компонентів з утраченим лексичним значенням або із застарілою граматичною формою, граматична категоріальність, невмотивованість значення, незмінність граматичної форми, синтаксична немодельованість, відсутність варіантності, неможливість

вставити в середину виразу якесь слово, неможливість синтаксичних перетворень тощо.

«Одним із викликів 2022/2023 навчального року є якість надання освітніх послуг в умовах повномасштабної війни, розв'язаної росією. Тому об'єктивна потреба в застосуванні нового педагогічного досвіду (дистанційного навчання) зумовила розроблення вправ для набуття в учнів навичок самостійного й командного виконання навчальних вправ, а також вправ для поточного й підсумкового контролю освітніх результатів».

До основних методичних рекомендацій щодо вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти відносимо такі:

1. Починати знайомство з фразеологізмами з їхньої семантики та контекстуального вживання в мовленні.
2. Використовувати сучасні методи навчання.
3. Вивчення фразеологізмів можна поєднувати з іншими темами.
4. Для підвищення рівня засвоєння фразеологізмів можна використовувати метод порівняльного аналізу.
5. Рекомендується проводити різнорівневу роботу з учнями, пристосовуючи завдання до їхніх індивідуальних можливостей.
6. Використовувати підручники та додаткову літературу, які містять фразеологізми.
7. Забезпечення практичної роботи з фразеологією під час позакласних заходів.
8. Використання різноманітних методів оцінювання, які дають змогу перевірити рівень засвоєння фразеологізмів учнями.
9. Забезпечення взаємодії з учнями під час вивчення фразеології, сприяючи їхній активній участі в процесі навчання.
10. Важливо надавати учням можливість використовувати власний досвід та знання про фразеологізми, які вони вживають у розмовному мовленні.

Загальною метою вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти є розвиток мовленнєвої компетенції учнів,

збагачення їхнього лексичного запасу та навичок використання мови у різних життєвих ситуаціях.

Другий розділ роботи представляє собою практичне дослідження, у якому основна увага приділена розробці комплексу вправ та завдань для вивчення фразеології в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання. Окрім того, у розділі зазначена роль фразеології у формуванні ключових компетентностей учнів.

Опанування фразеології може відіграти важливу роль у формуванні ключових компетентностей учнів. Однією з головних компетентностей, що формується в учнів під час вивчення цього розділу є комунікативна компетентність. Вивчення фразеології може сприяти розвитку комунікативної компетентності через розширення словникового запасу, оскільки вивчення фразеологізмів допомагає учням збільшити свій словниковий запас, що позитивно впливає на здатність виражати свої думки та ідеї за допомогою більш точних слів і висловлень. Учні можуть вчитися застосовувати фразеологізми у спілкуванні з іншими, а активна мовленнєва практика може забезпечити формування необхідних комунікативних навичок учнів. Тому поруч із розвитком комунікативної компетентності, розвиваються також і мовленнєві навички учнів. Зокрема, використання фразеологізмів на уроках української мови сприяє розвитку навичок усного та писемного мовлення, у тому числі уміння правильно вживати вислови, аргументувати свою думку та вести діалог.

У багатоаспектному та глибокому вивченні фразеології невід'ємним елементом є також літературна компетентність: фразеологічні звороти є складовою частиною літературної мови, а їх вивчення допомагає учням збагачувати свій лексичний запас та краще розуміти літературні твори. Вивчення фразеології також сприяє формуванню культурної та цифрової компетентності, а також сприяє активному розвитку критичного мислення учнів, оскільки вимагає від них аналітичного мислення та уміння розуміти значення фразеологічних зворотів в конкретних контекстах.

«В умовах дистанційного навчання вивчення фразеології може бути ефективним, оскільки педагог має можливість організувати освітній процес у такий спосіб, аби забезпечити якісну мовну освіти учнів. Для досягнення цієї мети, викладачеві необхідно мати належну методичну підготовку та використовувати ефективні методи навчання. Одним з ефективних методів є використання онлайн-ресурсів та електронних підручників, які дозволяють учням самостійно вивчати матеріал з даної теми».

Передусім необхідно обрати онлайн-платформу, на якій можливо було б організувати онлайн-уроки з учнями, викладати для них завдання та корисні матеріали, а також отримувати від школярів зворотній зв'язок у вигляді виконання завдань, коментарів тощо. Для ефективного засвоєння знань про фразеологію доцільно використовувати різноманітні вправи та завдання, які дозволяють учням практикувати свої знання та навички.

Окрім цього, доцільно залучати учнів до дослідницької діяльності, пропонуючи їм самостійно знаходити в текстах фразеологізми та аналізувати їхню структуру та семантику.

«Онлайн-платформа YouTube також може бути корисною при вивченні української мови. Зокрема, учитель може знайти відео будь-якої тематики (або запропонувати знайти відео дітям), у яких би траплялися випадки вживання фразеологізмів. Цікавим завданням також є прослуховування художніх творів з метою пошуку в них прикладів використання фразеологізмів. Подібні завдання не лише сприяють кращому засвоєнню знань з мови, а й зумовлюють міжпредметний зв'язок мови з літературою, що розширює знання учнів та сприяє розвитку їх здібностей». Пошук фразеологізмів може відбуватися не лише в текстах в літератури, а й в публіцистичних статтях. Це дозволить учням зрозуміти те, що фразеологізми можна вживати в сучасному контексті та використовувати їх в розмовному мовленні. Невід'ємним елементом при вивченні фразеології є актуалізація знань про синоніми та антоніми. Учням можна запропонувати знайти антонімічні та синонімічні пари до певних фразеологізмів, пояснити відтінки значень кожного з них. Подібні завдання в

умовах дистанційного навчання можна створювати за допомогою онлайн-платформи «Learning Apps, що відкриває перед педагогом чимало можливостей використання або створення різноманітних вправ на засвоєння знань».

Окрім того, для ефективного вивчення фразеології на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти, важливо застосовувати різноманітні методи та прийоми. До таких методів відносимо:

1. Контекстне вивчення.
2. Асоціативний метод.
3. Ігрова форма роботи.
4. Робота зі словником.
5. Рольова гра тощо.

Кожне з завдань повинно також мати етап обговорення та пояснення учителем правильності або неправильності виконання роботи учнем. У період дистанційного навчання деякі завдання педагог може оцінювати без широкого пояснення, однак деякі завдання потребують обговорення та обміну досвідом між учнями та учителем. «У процесі обговорення теми або завдань уроку учні активно розвивають комунікативні, мовленнєві та мовні здібності, що сприяє формуванню важливих життєвих навичок».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. Фразеологія / Л. Г. Авксентьев. – 2-ге вид. – Харків: Вища школа, 1988. – 137 с.
2. Альохіна Н. В. Формування майбутньої компетентності майбутніх фахівців. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/4336/1/doc%20%281%29.pdf>
3. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / Вик-тор Владимирович Виноградов // Избранные труды: Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1977. – С. 77-85.
4. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / Вик-тор Владимирович Виноградов // Избранные труды: Лексикология и лексикография. – М.: Наука, 1977. – С. 77-85.
5. Власенко Л., Тригуб І. Фразеологічні одиниці та їх класифікація. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 39 том 3. С. 10-13. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v39/part_3/4.pdf
6. Галич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. К. : Вища школа, 1985. 151 с.
7. Голуб Н., Горошкіна О. Методичні рекомендації щодо вивчення Української мови в закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: <https://zakinppo.org.ua/kabineti/kabinet-metodiki-vikladannja-suspilnogumanitarnih-ta-hudozhnoestetichnih-disciplin/ukrainska-mova-i-literatura/7079-metodichni-rekomendacii-schodo-vivchennja-ukrainskoi-movi-v-zakladah-zagalnoi-serednoi-osviti-u-2022-2023-navchalnomu-roci>

8. Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов» : для студентів 5 курсу ф-ту «Референт-перекладач», які навчаються за спец. 035 Філологія (Переклад) / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики пер.; авт.-упор. І .Ю. Гусленко]. – Харків : Вид-во НУА, 2018. – 64 с. URL: <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Gyslenko-metodika.pdf>
9. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету / Оксана Костів, Олеся Сколоздра-Шепітко. – Львів, 2018. – 202 с. URL: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/Metodyka-vykladannia-ukrainskoi-movy.-Posibnyk.pdf>
10. Кочерган М. П. Загальна мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2003. – 464 с.
11. Куковська В. Становлення фразеології як лінгвістичної одиниці. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer26/870.pdf>
12. Кунин А. В. Английская фразеология: Теоретический курс / А. В. Кунин. – М. : Высшая школа, 1970. – 344 с.
13. Лапінська І. А., Лапінський В. В. Мотивація навчальної діяльності та можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах інтенсивної педагогічної корекції. URL: https://fi.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/5/36.pdf
14. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. - К. Ленвіт, 2002. - 328 с.
15. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

16. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с. URL: <https://znayshov.com/FR/5696/125.pdf>
17. Теоретичні основи фразеології : навчальний посібник. - Ужгород : Ужгородський державний університет, 1999. - 176 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zymomia_Mykola/Teoretychni_osnovy_frazeologhii.pdf
18. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологічний словник української мови. К.: Освіта, 1998. 224 с. URL: https://schoolplusnet.com/up_portfolio/2016-3-2-21-42-22_file_20.pdf
19. Bandeira F. Quality Practices in Higher Education Distance Learning: The Perspective of Practitioners // Handbook of Research on Determining the Reliability of Online Assessment and Distance Learning. Hershey: IGI Global, 2021 P. 1–23.